

Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025 (VNS 3/2021 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 4.6.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Johanna von Knorring-Rosenlew, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Veli Auvinen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Jenni Pääkkönen, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Seppo Määttä, valtioneuvoston kanslia
- johtava asiantuntija Kai Husso, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Jussi Vauhkonen, Suomen Akatemia
- työelämäprofessori Martti Hetemäki, Helsinki Graduate School of Economics
- johtaja Hannu Kemppainen, Business Finland Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Tilastokeskus

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tulevaisuusvaliokunta on aiemmin tällä vaalikaudella lausunnoissaan talousarvioista ja julkisen talouden suunnitelmista (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp ja TuVL 2/2020 vp — VNS 1/2020 vp ja TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) kiinnittänyt huomiota Suomen kansantalouden ja maailmantalouden tulevaisuudennäkymiin ja julkisen velan vaikutuksiin pitkällä aikavälillä, ilmiöpohjaisen budjetoinnin kehittämiseen, BKT-mittaria täydentäviin hyvinvointitalouden mittareihin, covid-19-pandemian vaikutuksiin, kestävyysmurroksen edistymisen seurantaan ja arviointiin, suomalaisten yritysten kilpailukykyyn kestävässä kasvussa, tutkimus- ja kehittämisrahoitukseen (T&K) sekä innovatiivisten uusien yritysten tukeen ja viennin edistämiseen.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Lisäksi lausunnossaan Suomen kestävä kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) valiokunta korosti yrityslähtöistä kestävä kasvua, kestäväan kasvuun liittyviä kilpailukykytekijöitä ja priorisointeja eri aikajänteillä, kasvupolitiikkaa ja sen koordinaatiota, ihmisten hyvinvointia, huoltosuhdetta sekä teknologian roolia kestävässä kehityksessä.

Lausunnossaan EU:n vihreän kehityksen ohjelmasta (Green Deal) (TuVL 1/2020 vp — E 61/2019 vp) valiokunta otti kantaa erityisesti siihen, miten vihreän siirtymän toimeenpano ja covid-19-pandemian seurauksista elpyminen voidaan yhdistää niin, että samalla ratkaistaan myös julkisen talouden kestävyysvajeeseen liittyviä ongelmia ja katkaistaan velkaantumisura.

Tätä lausuntoa valmistellessaan tulevaisuusvaliokunta kuuli asiantuntijoita ilmiöpohjaisesta budjetoinnista, hyvinvointitalouden mittareista, kestävyysmurroksen etenemisen ja seurannan mittareista, kestävä kasvun ohjelman ja työ- ja elinkeinoministeriön kasvuportfolion välisestä politiikkajohdonmukaisuudesta, kestävyysmurrokseen ja kestäväan kasvuun liittyvistä uusista osaa- mis- ja tietotarpeista ja yhteistyömalleista sekä innovaatioekosysteemejä yhteen keräävistä toimintamalleista ja investointien edistämisestä.

Ilmiöpohjainen hyvinvointitalous

Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan kestävä kehityksen budjetointi aloitettiin vuonna 2018. Vuonna 2020 painopisteenä oli sukupuolitietoisien budjetoinnin kehittäminen. Vuoden 2022 talousarvioesityksessä pilotoidaan lapsibudjetointia, joka on tarkoitus vakiinnuttaa vuoden 2023 talousarvioesityksessä.

Valtioneuvoston kanslia esitti lausunnossaan ilmiöpohjaisesta tarkastelusta kolme esimerkkiä opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimialojen rajapinnasta:

1. UKK-instituutin selvityksen mukaan liikkumattomuus aiheuttaa noin 3 mrd. euron kustannukset;
2. ennenaikaisesti työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen liittyy yli 8 mrd. euron tulojen menetykset;
3. miljardiluokan kustannuksia liittyy valtioneuvoston kanslian mukaan myös kymmeniintuhansiin nuoriin miehiin, jotka eivät edes hae työtä.

Valtioneuvoston kanslia esitteli lausunnossaan myös kolme vaihtoehtoista johtamismallia, joiden pohjalta ilmiöpohjaisuutta voitaisiin toteuttaa:

1. ilmiöministeri vahvalla koordinaatiomandaatilla, mutta ilman toimivaltaa eri ministeriöiden määrärahoihin;
2. horisontaalinen ilmiöministeri, jolla on toimivaltaa muiden ministeriöiden määrärahoihin ilmiölle yksilöityjen rahoitusmomenttien osalta;
3. ilmiö yhdessä ministeriössä. Kolmannessa mallissa uusi ilmiöministeriö näkyisi julkisen talouden suunnitelmassa uutena pääluokkana, jolle määritellään hallituksen toimesta rahoituskehys ja talousarviossa oma pääluokka sekä luku- ja momenttirakenne.

Kaksi ensimmäistä mallia olisi mahdollista toteuttaa ilman lainsäädäntömuutoksia, kolmas vaatisi muutoksia.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Tulevaisuusvaliokunta toteaa, että ilmiöpohjainen toimintamalli on yksi niistä keinoista, joilla julkisen talouden kestävyysvajetta voidaan korjata ilman leikkauksia ja/tai veronkorotuksia niin, että hyvinvointi samalla kasvaa.

Tulevaisuusvaliokunta kiirehtii vaihtoehtoisten ilmiöpohjaisuuden johtamismallien kokeiluja jo tällä vaalikaudella esimerkkinä uudistavasta yhteistyöstä ja laajojen, sektorirajat ylittävien kokonaisuuksien johtamisesta.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa ministeriöiden ilmiöpohjaisen yhteistyön lisäämistä. Covid-19-pandemia on entisestään korostanut tarvetta esimerkiksi valtioneuvoston kanslian lausunnossa mainittujen syrjäytymisilmiöiden ja varsinkin liikkumattomuuden ilmiöpohjaiselle torjunnalle jo tällä vaalikaudella.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että kunnilla on suuri rooli liikkumisen ja monen muunkin hyvinvointitalouden ilmiön edistämisessä. Siksi ilmiöpohjaista lähestymistapaa hyvinvointiin on edistettävä myös kunnissa ja turvattava siihen resurssit.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että eduskunnan tulevaisuusmietinnössä (TuVM 1/2018 vp — VNS 5/2018 vp) on voimassa oleva ponsi siitä, että nuorten syrjäytymisen ehkäisy otetaan yhdeksi ilmiöpohjaisen tarkastelun kohteeksi: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto... 5. valitsee työn murrokseen, suomalaisen työn tulevaisuuteen ja hyvinvointitalouteen liittyen ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, osatyökyvyn hyödyntämisen ja työhyvinvoinnin.”

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että lausunnossaan (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp) valiokunta ehdottaa myös, että ilmiöpohjaisesta budjetoinnista säädettäisiin lailla, joka antaa ministeriöille selkeän mandaatin sekä konkreettiset määritelmät siitä, mitä ilmiöpohjaisella budjetilla tarkoitetaan ja miten se toteutetaan.

Kestävyysmurroksen etenemisen mittarit

Kestävyysmurroksen edistymisen seurannan mittareiden osalta valtiovarainministeriö arvioi lausunnossaan määrärahojen ja verojen kohdentumista erityisesti hiilineutraaliustavoitteen osalta. Lausunnon mukaan määrärahataso näyttäyty kehyskaudella alenevana muun muassa raidehankkeiden avustusten ajoituksen, aiemmin päätettyjen elvytystoimien maksatusten viivästymisen, maatalouden määrärahojen hiilineutraaliuskriteereiden kiristämisen, tulevaisuusinvestointien päättymisajan, uusiutuvan energian tuotantotuen alenemisen sekä julkisen talouden suunnitelmassa päätettyjen säästöjen takia.

Verotuksen ja verotukien käytöstä indikaattorina lausuneen valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan Suomessa ei ole tehty kattavaa selvitystä talousarvion sisältämistä ympäristölle haitallisista tuista, vaan olemassa olevissa listauksissa on jätetty pois esimerkiksi ne tuet, joita ei ole osattu rahallisesti mitata. Asiantuntijan mukaan jopa kolmasosalle tunnistetuista verotuista ei pystytä esittämään euromääräistä arviota. Siksi listauksista on voinut jäädä pois kokonaisia verolajeja. Verotukien arviointia on valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan tarpeen jatkaa nimenomaan tukikohtaisesti, koska niiden laskeminen yhteen ei laskentamenetelmällisistä syistä

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

tuota selkeää kuvaa ympäristölle haitallisen toiminnan tilanteesta tai muutoksista, eikä yhteissummia käytetä muissakaan maissa kestäväen kehityksen indikaattorina. Valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan olennaista on verotuksen efektiivinen taso ja verorakenteen ympäristöperusteisuus eikä määriteltyjen verotukien suuruus. Sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esimerkiksi päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden.

Tilastokeskus ja Suomen ympäristökeskus (SYKE) ovat käynnistäneet hankkeen ympäristölle haitallisista verotuista. Kansainvälisellä tasolla OECD on käynnistämässä yhteistyötä, jossa pyritään kartoittamaan ja mittaamaan fossiilisen energian tukia, ja myös Euroopan komissio on juuri käynnistänyt selvityksen ympäristölle haitallisista tuista. Valtiovarainministeriö on kansainvälisessä yhteistyössä mukana ja on seurannut myös Ranskassa kokeiltua vihreää budjetointia, jossa määrärahojen, verotukien ja verotuottojen arviointi ympäristönäkökulmasta tapahtuu pitkälti laadullisesti, sillä lukuja ei ole kaikista keskeisistä tekijöistä tuotettavissa.

Kestävyysmurroksen seurannassa tulisi Tilastokeskuksen lausunnon mukaan vahvistaa erityisesti hyvinvoinnin ja sen rakenteellisten erojen seuranta. Julkisen talouden suunnitelma voisi Tilastokeskuksen mukaan sisältää enemmän kotitalouksiin liittyviä mittareita kuvaamaan kestävyysmurroksen vaikutuksia kotitalouksiin. Vastaavasti kansantalouden tilinpitoon liittyviä tunnuslukuja voisi täydentää esimerkiksi kotitalouksien terveyteen, koulutukseen ja asumiseen liittyvillä tiedoilla. Bruttokansantuotteen (BKT) antamaa kuvaa voidaan myös laajentaa eri tarpeisiin tehdyillä satelliittitilinpidoilla esimerkiksi kotitaloustuotantoon ja digitalisaatioon liittyen. Lisäksi Tilastokeskus ehdotti lausunnossaan maahanmuuttajien kotoutumista kuvaavan tiedon hyödyntämistä ja sen täydentämistä erityisesti tiedoilla maahanmuuttajataustaisten aiemmasta koulutuksesta.

Tilastokeskuksessa tehtävä muu kestäväen kehityksen tilastointi liittyy esimerkiksi elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvään raportointiin EU:lle, energia- ja ilmastostrategian valmisteluun ja seurantaan sekä huoltovarmuuden ja kiertotalouden arvioimiseen. Lausunnossa muistutettiin, että uudet mittarit vaativat Tilastokeskukselta merkittävää panostusta sekä sisällölliseen että tietojärjestelmien kehittämiseen, sillä uudenlaiset tiedot tulee pystyä tuottamaan yhdenmukaisissa tietovarannoissa, jotta ne ovat yhdisteltävissä.

Lausunnossaan Suomen Kestäväen kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta huomauttaa, että päätöksentekijöillä ei parhaillaan ole riittävästi tietoa hyvinvointitalouden ja kestäväen kasvun tilasta ja edistymisestä politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi, vaikka hyvinvointitalous ja kestävä kasvu ovat aikamme tärkeimpiä murroksia. Tulevaisuusvaliokunta on huomauttanut kestäväen kehityksen, kestäväen työllistävän kasvun sekä hyvinvointitalouden mittareiden ja edistymisen arvioinnin välineiden puutteista jo monen vuoden ja usean vaalikauden ajan. Lausunnossaan (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp) valiokunta toteaa, että kestäväen kehityksen ja vihreän siirtymän toteutumista on vaikeuksista huolimatta kyettävä arvioimaan luotettavaan tietoon perustuen niin vuosittain kuin eri vuosien välillä.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa vakavasti, että eduskunnan tulevaisuusmietinnössä on mittareiden ja indikaattoreiden kehittämistä edellyttävät voimassa olevat ponnet: ”Edus-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

kunta edellyttää, että valtioneuvosto... 4. täydentää valtion tulo- ja menoarviota laadittaessa BKT-mittaria luonnonvarojen kulutusta sekä hyvinvoinnin määrää paremmin arvioivalla satelliittitilinpäidolla sekä yhdistelmäindikaattoreilla... 7. selvittää, tarvitaanko BKT-mittarin rinnalle uusia mittareita digitalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.”

Lausunnossaan valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp) valiokunta esittää tarpeen arvonlisäpohjaiselle ulkomaankaupan tilastoinnille, luonnonvarakirjanpidolle, kiertotalouteen liittyvälle tilastoinnille sekä kestävän hyvinvoinnin indikaattoreille ja mittareille tietopohjaksi vihreän siirtymän globaaleille liiketoimintaekosysteemeille ja kestäville investoinneille.

Lausunnossaan Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta vaatii ehdottomasti kestävän kasvun tietopohjan varmistamista ja Tilastokeskuksen resurssien turvaamista tässä asiassa.

Tulevaisuusvaliokunta kannustaa valtiovarainministeriötä kotimaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja pilotoimaan lupaavimpia ratkaisuja, joissa kestävän kehityksen ja vihreän siirtymän tietopohjainen seuranta kytketään julkisen talouden suunnitteluun ja seurantaan.

Hyvinvointitalouden mittarit

Tilastokeskus muistutti lausunnossaan, että hyvinvointia mitataan jo useilla kansainvälisillä mittareilla. YK:n Sustainable Development Goals (SDG) -indikaattorit antavat tietoa hyvinvoinnista eri näkökulmista ja mahdollistavat kansainvälisen vertailun. Myös OECD:n Better Life Index mittaa hyvinvointia 11 eri mittarilla.

Sekä Tilastokeskus että valtiovarainministeriö suhtautuivat varauksellisesti BKT:n rinnalle tai vaihtoehdoksi kehitettyihin yhdistelmäindikaattoreihin, koska niiden laadinnassa on tehtävä hyvinvoinnin määrittelyyn liittyviä arvovalintoja: on päätettävä, missä suhteessa indikaattori painottaa vaikkapa koulutusta, tasa-arvoa ja elinympäristön tilaa ja miten indikaattoriin yhteismittalustetaan eri asteikoilla ja mittayksiköillä mitattavia ilmiöitä. Myös datan saatavuus saattaisi ohjata hyvinvoinnin määrittelyä jättäen joitain sen puolia siksi kokonaan vaille huomiota talouspolitiikkaa suunnattaessa. Yhdistelmäindikaattorin käytettävyyttä vähentää, että sen arvon muuttuessa muutoksen syiden ymmärtäminen edellyttäisi indikaattorin purkamista takaisin osatekijöihinsä. Näistä syistä valtiovarainministeriö näkee, että mittarit on valittava kulloisenkin toiminnan mukaan, mutta muistuttaa, ettei muutos indikaattoreissa välttämättä aiheudu harjoitetusta politiikasta. Valtiovarainministeriön mukaan BKT soveltuu taloudellisen aktiivisuuden mittariksi, ja koska budjetti on euromääräinen, BKT soveltuu myös sen mittariksi. Hyvinvointiin liittyvien ilmiöiden, kuten koulutuksen, terveyden tai ympäristön, tarkasteluun vaaditaan puolestaan useampi kuin yksi mittari.

Keskeisten hyvinvointimittarien tuottamaa informaatiota on valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan jo käytössä talouspolitiikassa. Hallitusohjelman strategisten tavoitteiden arviointia tehdään muun muassa ympäristön tilaan, turvallisuuteen, hyvinvoinnin edistämiseen ja osaami-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

seen liittyvin mittarein. Tilastokeskuksen lausunnon mukaan selonteko on erittäin kattava ja mittarit muodostavat relevantin kokonaisuuden, mutta selonteossa olisi mahdollista käyttää vielä laajemmin eri viranomaisten sekä kansainvälisten organisaatioiden koostamia tietoja.

Valtiovarainministeriön asiantuntijan mukaan vastuu hyvinvointitalouden mittareiden laadinnasta on sosiaali- ja terveysministeriöllä. Tätä työtä tekee parhaillaan kansliapäällikkö Kirsi Varhilaan vetämä Hyvinvointitalouden ohjausryhmä, jonka tehtävänä on luoda Suomelle toimiva hyvinvointitalouden mittaristo hallituskauden loppuun mennessä. Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan ohjausryhmä hyödyntää myös THL:n selvitystä hyvinvointitalouden tietopohjasta ja toimimattomuuden hinnasta, jossa esitetään muun muassa laskelmia hyvinvoinnin edistämisen hyödyistä ja toisaalta hinnasta, joka maksetaan, jos hyvinvointiin ei investoida. Tilastokeskus muistutti lausunnossaan, että hyvinvointialueiden perustaminen haastaa tilastoinnin, kun erityisesti tehtävien siirtymävaiheessa halutaan relevanttia tietoa uusista kokonaisuuksista ja SOTE-uudistuksessa tehtäviä siirtyä laajassa mittakaavassa toimijalta toiselle. Tilastokeskuksen tuottamat alueita koskevat tiedot olisivat hyvä lisä tämän kokonaisuuden analysointiin, kun halutaan arvioida hallinnollisen muutoksen vaikutuksia Suomen eri alueille.

Tulevaisuusvaliokunta toteaa lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2021 (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp), että talousarvio ei tällaisenaan optimaalisesti tue pitkän aikavälin politiikan kehittämistä. Siksi talousarvion rinnalle tarvitaan uusia kestävyysvaajeen herkkyystarkasteluita ja välineitä vaihtoehtoisten politiikkatoimien pitkän aikavälin talous- ja hyvinvointivaikutusten arvioimiseen ennen ja jälkeen päätöksentekoa. Valiokunta pitää tärkeänä Hyvinvointitalouden ohjausryhmän työtä hyvinvointitalouden mittariston kehittämiseksi sekä työhön liittyvää selvitystä hyvinvointitalouden toimimattomuuden hinnasta ja ehdottaa, että myös talouden vaihtoehtoisia kehityskulkuja arvioivien herkkyysslaskelmien kehittämistä resursoidaan määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Myös Suomen Akatemian STN- ja valtioneuvoston VN TEAS -tutkimusohjelmia voidaan fokusoida näihin teemoihin.

Tulevaisuusvaliokunta esittää huolensa siitä, että Hyvinvointitalouden ohjausryhmän tulokset valmistuvat vasta hallituskauden lopussa. Valiokunta ehdottaa, että eduskuntapuolueet sitoutuvat yhdessä siihen, että työryhmän tuloksia hyödynnetään sopivilta osin vaaliohjelmissa ja seuraavassa hallitusohjelmassa. Tämä voisi samalla kirittää ohjausryhmää tekemään rohkeampia avauksia.

Tulevaisuusvaliokunta toteaa, että on huolehdittava entistä paremmin siitä, että kun erilaisissa työryhmissä, kuten liikenteen parlamentaarisessa työryhmässä, on tehty pitkäjänteistä parlamentaarista yhteistyötä, hallituksen ja myös seuraavien hallitusten tulisi huomioida työn tulokset. Vain tällä tavalla selvityksistä ja työryhmistä saadaan konkreettista hyötyä.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa vakavasti, että eduskunnan tulevaisuusmietinnössä on mittareiden ja indikaattoreiden kehittämistä edellyttävät voimassa olevat ponnet: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto... 4. täydentää valtion tulo- ja menoarviota laadittaessa BKT-mittaria luonnonvarojen kulutusta sekä hyvinvoinnin määrää paremmin arvioivalla satelliittitilinpidualalla sekä yhdistelmäindikaattoreilla... 7. selvittää, tarvitaanko

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

BKT-mittarin rinnalle uusia mittareita digitalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.”

Eduskuntatyön uudistamisen yhteydessä on pohdittu muun muassa sitä, kannattaako valtion talousarvion käsittelyyn käyttää vuosittain niin paljon aikaa. Yksi tapa kehittää käsittelyä on luoda talousarvion rinnalle budjettikirjan kaltainen kestävä kehitystä, kestävä kasvua ja hyvinvoinnin tilaa ilmiöpohjaisesti yhteen vetävä Kestävän hyvinvointitalouden tilinpito.

Kestävän kasvun ohjelma

Kestävän kasvun ohjelmaluonnoksen eli Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman valmistelussa on työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan erityisen tärkeä tukea ja vivuttaa yksityisiä investointeja, joiden avulla on mahdollista luoda työpaikkoja ja kestävä kasvua. Ohjelman tavoitteena on toteuttaa nopeita ja kestäviä vaikutuksia panostamalla kokonaisuuksiin, jotka tukevat Suomen talouden vahvuuksia ja potentiaalia. Tällaisia kokonaisuuksia ovat muun muassa energiajärjestelmän murros ja toimialojen vähähiilitiekarttojen toimeenpano; digitaalinen saavutettavuus, datatalous ja kärkeknologiat; TKI-infrastruktuurit, veturihankkeet, avainalojen ja kasvuyritysten tukeminen; koronakriisistä pahiten kärsineiden alojen, kuten matkailun ja luovien alojen tukeminen ja uudistuminen; sekä työ- ja elinkeinoministeriön viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelmaa tukevat investoinnit.

Kestävän kasvun ohjelman panostukset vihreän siirtymän hankkeisiin ovat työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan tyydyttävällä tasolla ainakin teollisuuden osalta, mikä edesauttaa Suomen hiilineutraalius vuonna 2035 -tavoitteen ja muiden ilmastotavoitteiden saavuttamista. Kestävän kasvun ohjelman rahoitus yritysten digitalisaatioon ei sen sijaan ole työ- ja elinkeinoministeriön mukaan riittävällä tasolla. Ohjelman digi-osa-alueessa ei juuri ole panostuksia yritysten digitalisaatio-osaamisen edistämiseen. Myös panostukset digi-investointien (esimerkiksi 6G, tekoäly ja kvanttilaskenta) vivuttamiseen yrityksissä vaikuttavat vähäisiltä. Suomi on työ- ja elinkeinoministeriön mukaan EU:n digijohtaja infrastruktuurissa, osaamisessa ja julkisissa palveluissa, mutta vain keskikastia liiketoiminnan digitalisaatiossa.

Lausunnoissaan työ- ja elinkeinoministeriö painottaa Kestävän kasvun ohjelman muodostavan systemisen kokonaisuuden, jonka tavoitteet vaikuttavat toisiinsa: yhden tavoitteen saavuttaminen vaikuttaa myönteisesti myös muiden tavoitteiden saavuttamiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa kestävä kasvun ohjelmassa kokonaisvaltaista lähestymistapaa sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Lausunnoissaan Suomen kestävä kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta korostaa kestävä kasvun prioriteetteina mahdollistavia painopisteitä, kuten logistiikkaa ja liikennejärjestelmiä, kiertotaloutta, fossiilisten raaka-aineiden minimointia ja korvaamista sekä viestintäverkkoja.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että digitalisaatioon sekä energian tuotantoon, jakeluun ja varastointiin liittyvät globaalit liiketoimintamahdollisuudet ovat erityisen kriittisiä tekijöitä vihreälle siirtymälle sekä kestäväälle työllistävälle kasvulle. Siksi Suomen on määrää-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

tietoisesti pyrittävä johtavaksi kestäväen tulevaisuuden tekijäksi kehittämällä erityisesti energia- ja ympäristöteknologian systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liike-toimintaosaamista.

Lausunnossaan Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021—2024 (TuVL 2/2020 vp — VNS 1/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta toteaa myös, että esimerkiksi energia-tekniologiateollisuuden synergiat korkean jalostusasteen akkukennotuottajien kanssa luovat merkittävän lisäarvopotentialin Suomelle. Samalla on kuitenkin huomioitava, että sähköistymiskehitys voi lisätä kehittyvästä kiertotaloudesta ja uusiutuvaasta energiasta huolimatta myös primäärien metallien ja mineraalien kysyntää, mikä asettaa haasteita luonnonvarojen kestävyys ja vesistöjen kannalta. Energian varastointiin liittyvää koulutusta, tutkimusta ja innovaatioita on siksi edistettävä myös ympäristön kannalta kestävämmistä materiaaleista, kuten esimerkiksi suolasta.

Yksi Suomelle erityinen osaamisalue on bioteknologia (TuVL 2/2020 vp — VNS 1/2020 vp). Suomen on mahdollista olla kokoaan suurempi veturi myös kestäväällä tavalla toteutetussa biotaloudessa, joka huomioi luonnon monimuotoisuuden ja pyrkii korkeamman jalostusarvon ratkaisuihin (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp), mukaan lukien lääketieteellisyys ja puurakentaminen (TuVL 1/2020 vp — E 61/2019 vp).

Kasvuportfolio

Työ- ja elinkeinoministeriön Kasvuportfolio-työ kokoa yhteen eri sektoreilla toimivien asiantuntijoiden näkemyksiä Suomelle lupaavista kasvumahdollisuuksista ja elinkeinoelämän kasvunäkymistä suhteuttamalla niitä maailman markkinakysyntään, Suomen kilpailukykytekijöihin ja yhteiskunnalliseen merkittävyyteen. Työssä on hyödynnetty laajasti tulevaisuus- ja ennakointikatsauksia ja keskusteluja ennakoinnin asiantuntijoiden kanssa. Keskusteluissa nousi esiin tarve toimialoja yhdistäville teemoille, jotka nousevat yhteiskunnallisista tarpeista ja kuluttajakysynnästä. Lupaavimpina pidettyjä kasvualoja ja -mahdollisuuksia tunnistettiin 27, kun arvioinnin perusteena olivat markkinapotentiaali, Suomen kilpailukyky sekä yhteiskunnallinen merkittävyys. Kolmen kärjessä olivat uusiutuvat energiamuodot, turvalliset ja toimivat tietoverkot sekä mahdollistavien teknologioiden uudenlaiset soveltamistavat. Suomen kasvumahdollisuudet ovat -portfoliossa jaoteltavissa kolmeen toisiaan täydentävään ryhmään:

- 1) vihreä siirtymä; puhdas, terveellinen elinympäristö,
- 2) arvonluonnin uudet muodot; digitaalisuus ja asiakaskokemus käyttövoimana ja
- 3) sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys; toimiva, hyvinvoiva yhteiskunta.

Kasvumahdollisuuksien jatkotyöstö on käynnistynyt sidosryhmien kanssa energiamurroksen kansainvälisten liiketoimintamahdollisuuksien tilannekuvan muodostamisessa, terveysalan Public-Private Partnership-kumppanuuksissa (PPP), ruoka-alan innovaatioissa sekä rakennetun ympäristön (KIRA) kasvuohjelman valmistelussa. Kasvuportfolion kasvumahdollisuuksien jatkokehitystä tehdään Tekniologiateollisuuden Kasvuryhmän kanssa (200 yritystä). Kasvuportfoliota päivitetään vuosina 2021—2022 työ- ja elinkeinoministeriö -johtoisesti VTT:n ja Business Finlandin osaamista ja resursseja hyödyntäen.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Lausunnossaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta (TuVL 1/2020 vp — E 61/2019 vp) ja julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024 (TuVL 2/2020 vp — VNS 1/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta painottaa, että Suomen innovaatiopolitiikan pitäisi tukea entistä määrätietoisemmin innovatiivisia kasvuyrityksiä sekä lisätä Suomen houkuttelevuutta digitaalisen liiketoimintaosaamisen, ympäristötekniikan (cleantech) ja laajemmin ympäristöliiketoiminnan tutkimus- ja kehitysinvestointien kohdemaana.

Lausunnossaan Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta korostaa, että elpymisrahoitusta on käytettävä niin, että se tukee ja tehostaa jo käytössä olevia muita kasvun työkaluja. Jouhevat siirtymät näiden eri instrumenttien välillä ovat tärkeitä. Tämän kokonaisuuden hallinta ratkaisee pitkälti sen, miten vaikuttavaa elvytys pitkällä tähtäimellä on.

Tulevaisuusvaliokunnan näkemyksen mukaan Kasvuportfoliotyön painotukset ovat oikeasuuntaisia ja työtä tulee viedä eteenpäin määrätietoisesti ja yhteistoiminnallisuutta painottaen.

Innovaatioekosysteemejä yhteen keräyvät toimintamallit

Suomen Akatemian tutkimusrahoituksesta erityisesti lippulaivaohjelma, tutkimusinfrastruktuuri-rahoitus ja TKI-kumppanuuksien erityisrahoitus tukevat tutkimusorganisaatioiden ja elinkeinoelämän yhteistyötä. Strategisen tutkimuksen ohjelmissa puolestaan etsitään ratkaisuja ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin tukemalla sekä korkealaatuista tutkimusta että siihen pohjautuvaa monimuotoista vuorovaikutusta muun yhteiskunnan kanssa. Valiokunnan kuuleman asiantuntijan mukaan kestävän kasvun teemat ovat olleet keskeisesti esillä kaikissa näissä rahoitusmuodoissa.

Business Finlandin rahoitusmuodoissa ja ohjelmatoiminnassa on yhteistyöllä ja kumppanuuksilla keskeinen asema. Tärkeänä tuoreena esimerkkinä on viime vuonna toteutettu haastekilpailu veturiyrityksille. Yhtä julkista kannuste-euroa kohti yritykset olivat valmiita yhteensä lähes viiden euron lisäykseen omista TKI-menoissaan ja sitoutuivat samalla rakentamaan verkostoja, joihin kuuluu vähintään 340 ekosysteemi-partneria. Veturirahoitus on myös keskeinen elementti kansallisen TKI-tiekartan määrittelemän uuden kumppanuusmallin toimeenpanossa. Mallia kehitetään yhteistyössä Suomen Akatemian kanssa. Veturirahan ohella Business Finlandilla oli vuosina 2018—2020 käytettävissä yhteensä 80 milj. euroa kasvumoottorirahoitukseksi nimettyä pääomaa, jolla rahoitettiin yhteensä kahtakymmentä ekosysteemien yhteistyötä ja pilotointiympäristöjä kehittävää alustayhtiötä. Kasvumoottori-toiminnalle ei ole rahoituskehyksissä osoitettu jatkorahoitusta.

Tulevaisuusvaliokunnan kuulema työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntija totesi innovaatioekosysteemiin liittyen, että vuoden 2021 talousarvioesityksen perusteella TKI-tiekartan uudistukset yksityisten ja julkisten toimijoiden kumppanuuksien lisäämiseen sekä toimet innovaatioekosysteemien vahvistamiseen jäävät resursoimatta tai ainakin vielä avoimiksi. Väliaikaista helpotusta tuo ensi vuodesta eteenpäin toteutettava EU:n elvytys- ja uudelleenrakentamisinstrumentti RRF, josta osoitetaan rahoitusta myös innovaatioekosysteemejä tukeviin kumppanuuksiin sekä

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

TKI-toimintaa ja kaupallistamista edistäviin tutkimusympäristöihin ja pilotointialustoihin. Tämä rahoitus kuitenkin loppuu vuonna 2024 ja jättää ratkaisemattoman rahoitusaukon.

Lausunnossaan julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021—2024 (TuVL 2/2020 vp — VNS 1/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta toteaa, että kestävä kasvun tavoitteet edellyttävät uusia innovatiivisia toimintamalleja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön ja myös muiden toimijoiden välille. Uusien yhteistoimintamallien avulla voidaan jakaa riskiä ja luoda uutta liiketoimintaa globaalisti merkittävässä vihreän siirtymän liiketoimintaekosysteemeissä. Tarvitaan myös digitaalisen liiketoimintaosaamisen systemaattista kehittämistä, ja vihreä siirtymä on ymmärrettävä myös sosiaalisina innovaatioina ja kansalaisten tarpeisiin vastaavana palveluliiketoimintana.

Lausunnossaan Suomen kestävä kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) valiokunta linjaa vastaavasti, että mitkä Suomen lopulliset prioriteetit ovatkin, niiden kaikkien ympärille tarvitaan systeemitason suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja liiketoimintaosaamista sekä talenttikeskittymiä uusine yhteistyön muotoineen, uusien ekosysteemien rakentamista, kansainvälistä tutkimusta, koulutusta, TKI-toimintaa sekä tarvittaessa demonstraatio- ja pilottilaitoksia, suurten investointien vivutusta ja riskien jakamista.

Lausunnossaan (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta arvioi, että on tärkeää suunnata TKI:tä ja koulutusta erityisesti niille vihreän siirtymän osa-alueille, joita Suomi priorisoi.

Lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2020 (TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) tulevaisuusvaliokunta toteaa, että valtion T&K-tukia on suunnattava entistä vahvemmin toimintamalleja uudistaviin, uuden teknologian mahdollisuuksia hyödyntäviin ja tuotteiden jalostusarvoa kasvattaviin hankkeisiin esimerkiksi cleantechissa ja biotaloudessa.

Lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2020 (TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) tulevaisuusvaliokunta korostaa, että huipputiede edellyttää myös kansainvälisen CERN-yhteistyön ja Kajaaniin rakentuvan EuroHPC-supertietokoneen kaltaisten tieteen infrastruktuurien sekä Tilastokeskuksen strategisten avauten rahoituksen turvaamista.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa strategisia sidosryhmiä ja eri alojen toimijoita yhteen tuovien innovatiivisten yhteistoimintamallien tärkeyttä.

Tulevaisuusvaliokunta ehdottaa myös luovien alojen osallistamista kiperien ongelmien ratkaisemiseen innovaatioekosysteemeissä.

Politiikkajohdon mukaisuus tavoitteissa ja resursseissa

Valiokunnan TKI-toiminnasta kuulemat asiantuntijat toivat esiin huolensa julkisen talouden suunnitelmassa esitetyistä leikkauksista niin tutkimukselle, tuotekehitykselle kuin innovaatioekosysteemien kehittämisyyhteistyöllekin. Kuullut asiantuntijat painottivat, että suunnitellut leik-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

kaukset eivät vie Suomen TKI-intensiteettiä kohti hallitusohjelmassa vuodelle 2030 määriteltyä 4 %:n tavoitetta. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan vuonna 2021 T&K-intensiteetin arvioidaan laskevan 2,9 — 3,0 %:iin. Hallituskauden lopulla vuonna 2023 Suomen T&K-intensiteetin tulisi olla 3,3 %, jotta oltaisiin polulla, jolla vuoden 2019 tietoihin perustuvalla tasaisen vauhdin projektiolla T&K-investointien 4 %:n BKT-osuus olisi saavutettavissa. Suomen Akatemian lausunnossa tuotiin esiin julkisen talouden suunnitelman ristiriita kestäväan kasvuun liittyvien osaamistarpeisiin vastaamiseen ja myös koulutuspoliittisen selonteon tavoitteisiin nähden.

Business Finlandin lausunnossa todettiin, että viime vuosikymmenen aikana erityisesti yritysrajoittamissa tapahtuvan TKI-toiminnan rahoitusta on leikattu merkittävästi, eikä se ole vielä palautunut reaalisesti 2010-luvun alun tasolle. Lausunnon mukaan Suomi on jäänyt kansainvälisessä "TKI-kisassa" takamatkalle. Myös työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan Suomen kasvupolitiikassa on lähivuosina tehtävä merkittäviä TKI-investointien lisäyksiä ja luotava vakaata säädösympäristöä ja strategisuutta TKI-toiminnassa ja -politiikassa yksityisten investointien mahdollistamiseksi, jotta 4 %:n T&K-intensiteettitavoite vuoteen 2030 mennessä olisi mahdollinen. Julkisen talouden realiteetit huomioon ottaen pääosan TKI-panostusten kasvusta täytyy tulla yksityiseltä sektorilta. Tavoitetilan saavuttamiseksi julkisen sektorin oma menolisäys tulisi suunnata erityisesti sellaisiin toimintamuotoihin, joilla on lisäävä vaikutus myös yksityisen sektorin TKI-investointeihin. Business Finlandin rahoituksen osalta vipuvaikutuksista on useiden tutkimusten muodostama näyttö. Business Finlandin rahoitukseen liittyvien keskimääräisten tulosodotusten perusteella 175 milj. euron leikkaus rahoitukseen johtaa siihen, että rahoittamatta jäävät hankkeet, joilla tavoiteltaisiin yli 5 mrd. euron vientivetoista liiketoimintaa ja noin 14 000 korkean arvonlisän työpaikan syntymistä tai turvaamista.

Suomen Akatemian mukaan esitetyt 35 milj. euron leikkaukset strategisen tutkimuksen ja Suomen Akatemian myöntövaltuuksiin tarkoittavat noin 2 %:n pysyvää vähennystä yliopistojen koko tutkimusrahoituksesta ja arvioilta 8—9 milj. euron pysyvää vähennystä valtion tutkimuslaitoksiin. Tutkimusrahoituksen vähentäminen leikkaa asiantuntijan mukaan myös koulutuksesta, sillä osa tutkijoiden työstä on tyypillisesti opetusta. Erityisen huolensa asiantuntija esitti siitä, että tutkimusrahoituksen taso tehdään myös voimakkaasti riippuvaksi rahapelitoiminnan tuotoista, mikä voi moninkertaistaa leikkausten tason.

Kaikki valiokunnan kuulemat TKI-toimintaa kommentoineet tahot kannattivat hallituksen päätöstä perustaa parlamentaarinen työryhmä selvittämään keinoja, joilla sitoudutaan T&K-tavoitteen saavuttamiseksi vaadittavaan julkisen sektorin T&K-rahoituksen kasvuun vuosikymmenen loppuun asti.

Tulevaisuusvaliokunta yhtyy Suomen Akatemian huoleen siitä, että tutkimusrahoituksen taso tehdään riippuvaksi rahapelitoiminnan tuotoista.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa hallituksen 4 %:n tavoitetta TKI-toimintaan BKT:stä. Valiokunta on muistuttanut tavoitteesta aiemminkin sekä lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2020 (TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) että myös lausunnossaan Suomen kestäväan kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) ja katsoo, että tavoitteen saavuttamista kannattaa pikemminkin nopeuttaa kuin hidastaa.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Tulevaisuusvaliokunta painottaa lausunnossaan (TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) myös, että 4 %:n T&K-tavoite edellyttää uusia kannusteita myös yrityksille esimerkiksi verotuksen keinoin. Huomiota kannattaa kiinnittää etenkin aineettomien investointien edistämiseen.

Lausunnossaan Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta arvioi, että korkeatasoisen TKI:n ja osaamisen ansiosta Suomen edelläkävijäisyys ja kilpailukyky 3—5 vuoden aikajännteellä on vahvempaa kuin seuraavien 1—3 vuoden kilpailussa vientiteollisuuden kärki-investoinneista.

Vastaavasti lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2020 (TuVL 2/2019 vp — HE 29/2019 vp, VNS 2/2019 vp) tulevaisuusvaliokunta toteaa, että tieteeseen, tutkimukseen ja osaamiseen panostaminen on pitkällä aikavälillä Suomen hyvän tulevaisuuden ja suomalaisten hyvinvoinnin keskeinen edellytys. Suomesta on tehtävä houkutteleva toimintaympäristö tutkimukselle ja innovatiivisille yrityksille. Tämä edellyttää laadukasta fyysistä infrastruktuuria monitieteisine osaamiskeskittymineen sekä luotettavaa säädösympäristöä ja monikanavaista julkista ja yksityistä T&K-rahoitusta.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että T&K-intensiteetin lisäämisen keinoja kehittävän parlamentaarisen työryhmän työ on erityisen tärkeää kilpailukyyn säilyttämiseksi vih-reässä siirtymässä. Työryhmän tulokset on arvioitava huolellisesti ja huomioitava tämän ja seuraavien hallitusten aikana.

Julkisen talouden kestävyyttä investointeja edistämällä

Investointien edistämisestä tulevaisuusvaliokunnalle lausuneen asiantuntijan mukaan Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025 antaa objektiivisen kuvan talouspolitiikasta sekä julkisen talouden riskeistä ja kestävyydestä. Kansainvälisesti vertaillen Suomen julkinen velkaantuminen on asiantuntijan mukaan yhä matalaa, ja sama pätee myös julkisen talouden alijäämsuhteeseen. Suomen finanssipoliittinen elvytys koronakriisin aikana ei asiantuntijan mukaan ole ollut kansainvälisesti vertaillen erityisen suuri. Asiantuntija kuitenkin huomautti, että poikkeaminen valtiontalouden menokehyssäännöstä muiden syiden kuin globaalin pandemian tai suhdannekehityksen takia on merkittävä muutos finanssipoliitikassa.

Valtioiden velkaantuminen on ollut viime vuosina helppoa, koska velan korko on ollut pienempi kuin talouden kasvuvauhti. Velkaantumista ovat helpottaneet myös keskuspankkien valtioiden velkakirjojen osto-ohjelmat, Yhdysvaltojen finanssipoliittikan esimerkki sekä tunnettujen taloustieteilijöiden puheenvuorot. Velkaantumiseen liittyy kuitenkin asiantuntijan mukaan merkittävä riski, koska velan korko sisältää vaikeasti hallittavan niin sanotun kuplatekijän, jonka suuruus riippuu luottamuksesta valtion kykyyn ja haluun hoitaa velkansa kaikissa oloissa. Jos korkotaso hiemankin nousee talouskasvun pysyessä arvioituna, voivat hyvinkin pienet muutokset lähtökoh- taoletuksissa asiantuntijan mukaan johtaa siihen, että velkaantuminen on kestämatöntä ja ajaudutaan velkakriisiin. Velkariskin hallinta etenkin koronapandemian kaltaisen yhteiskunnallisen kriisin aikana on poliittisesti vaikeaa. Siksi asiantuntija suositteli asian ratkaisemiseen puoluerajat ylittävää parlamentaarista työryhmää, joka voisi käsitellä asiaa päivänpolitiikasta riippumatta.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Asiantuntija näki myös T&K-rahoitusosuuden nostamiseen tähtäävän parlamentaarisen työryhmän työn tärkeänä.

OECD julkaisi toukokuussa 2021 kaksi raporttia, joiden viesti Suomen kansantalouden tilasta ja houkuttelevuudesta on kaksijakoinen. Toisaalta OECD ennustaa Suomen talouden saavuttavan koronapandemiaa edeltäneen tason jo tänä vuonna eli vuonna 2021. Myös työttömyysaste laskee koronapandemian aiheuttamasta notkahduksesta OECD:n mukaan jo ensi vuonna eli vuonna 2022. Kun koko euroalueella talous laski OECD:n mukaan viime vuonna 6,7 %, niin Suomi selvisi OECD:n mukaan 2,8 %:n laskulla. Samalla OECD kuitenkin toteaa, että koko euroalueen bruttokansantuote kasvaa maailmantaloutta hitaammin. Lisäksi OECD toteaa, että Suomi on jäämässä jälkeen ta-louteen suuntautuvissa ulkomaisissa sijoituksissa muihin Pohjoismaihin ja Baltian maihin verrattuna. Vuonna 2019 Suomeen suuntautuneiden ulkomaisten suorien sijoitusten kanta oli 31 % BKT:sta, mikä on vähemmän kuin vuonna 2010 ja alle verrokkimaiden 49 %:n keskiarvon.

Myös tulevaisuusvaliokunta painottaa lausunnossaan valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (TuVL 5/2020 vp — HE 146/2020 vp) kestävästä työllistävään kasvuun merkitystä velkaantumisen nousu-uran katkaisemisessa. Valiokunnan lausuntoa varten kuulemat asiantuntijat painottivat, että vaikka aluksi onkin oikein ja välttämätöntä elvyttää, myöhemmin tarvitaan myös taloutta korjaavia ja sopeuttavia toimia.

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että pitkällä tähtäimellä Suomen kestävä kasvu edellyttää kestävästä talouspolitiikkaa, kuten julkisen talouden tasapainottamista ja työllisyysasteen nostamista.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa, että kestävä työllistävä kasvu on aiemmin mainitun ilmiöpohjaisen toimintamallin ohella toinen keino, jolla julkisen talouden kestävyysvajetta voidaan korjata ilman leikkauksia ja veronkorotuksia, jos kansantalous ja verotettava tulo kasvavat kestävyysmurroksen mahdollistaman uuden liiketoiminnan myötä. Työllisyydellä on merkittävä vaikutus myös kansalaisten hyvinvointiin.

*Lausunnossaan Suomen kestävästä kasvun ohjelmasta (TuVL 1/2021 vp — VNS 6/2020 vp) tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että Suomen investointiympäristön on oltava kansainvälisesti kilpailukykyinen. Tavoitteena tulee olla mahdollisimman vakaa ja ennustettava toimintaympäristö ja resilientti yhteiskunta. Pelkkä vihreän siirtymän lisärahoitus ei riitä, mikäli muut perinteisemmät kasvuntekijät eivät myös ole kunnossa. Yksityiset investoinnit vihreään kasvuun ovat viime vuosina kasvaneet ilman kestävästä kasvun ohjelmaakin. Oikein mitoitettulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävästä kasvun vi-
vutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa yksityisiä investointeja.*

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että vaikka kaikki Kestävästä kasvun ohjelman toimenpiteet on tehtävä ja käynnistettävä välittömästi, on prioriteetit ja toimenpiteet kuitenkin päätettävä sellaisiksi, että saavutamme tuloksia heti, keskipitkällä aikavälillä sekä pitkällä aikavälillä. Näiden eri aikajänteiden toimenpiteiden on myös tuettava toisiaan ja oltava politiikkajohdonmukaisia.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2021 vp

Nopeimman hyödyn tuottaa jo suunnitteilla tai käynnissä olevien investointien vauhdittaminen ja skaalaaminen suuremmiksi. Nämä investoinnit perustuvat tämän hetken edelläkävijyyteen ja kypsään teknologiaan. Keskipitkällä aikavälillä merkittävimmät panostukset tehdään tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin (TKI), koulutukseen sekä uuden edelläkävijäteknologian kehittämiseen. Pitkällä aikavälillä kyse on rakenteellisista ja systeemisistä muutoksista yhteiskunnassa ja taloudessa.

Pitkän aikavälin systeemisten muutosten tulee tähdätä talouden vihreän siirtymän ohella myös muihin kestäväen kehityksen osatekijöihin, kuten kansalaisten osaamistason nousuun sekä fyysiseen ja henkiseen terveyteen ja näihin liittyvään positiiviseen työllisyyskehitykseen. Tämä mahdollistaa myös kestävyysvajeen kiinni kuromisen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Tulevaisuusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 2.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Joakim Strand r
jäsen Marko Asell sd
jäsen Harry Harkimo liik
jäsen Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Tanus kd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen
valiokunnan pysyvä asiantuntija Maria Höyssä